

ዘመነ ጳውሎስ

ንባባት: ኢዮኤል 2: 12-18፥ 2ቆሮንቶስ 5: 2-6፥ 2 ማቴ 6: 1-18

ጳውሎስ ካብ ዝብላዕ ወይ ዝስተ ብምሉእ ወይ ብፍርቂ ኣብ ኣምላኽ ክትምለስ ኢልካ ንርእስኻ ምግታእ እዩ። እዚ ኸኣ ንንስሓ ወይ ናይ ጣዕሳ ምልክት ክኸውን ንግለት እዩ። ሰብ ድሕሪ ውድቀት ንርእሱ ክመልኽ ጻዕሪ ኣድልይዎ፤ ዝንባሌ ክፍኣት ኩሉ ጊዜ የጥቅዖ በዚ ምኽንያት ንርእሱ ኣብ መገዲ ኣምላኽ ክመልስ ክቆጻጸር ክቐጽዕን ክግግትን ኣድልይዎ። ካብ መግቢ፥ ዝስተ፥ ዝተፈላለዩ ምቕት ወይ ጣዕሚ ካብ ዝፈጥሩልና ምግታእ፥ ካብ ህርፋን ሃብቲ ንርእስኻ ኣብ ንብረትን ዓለማውን ነገራት ግዙእ ካብ ምዃን ክሕግዞካ ንሃብትን ንብረትን ከም መጋበሪ ድሕነት እምበር ከም መወዳእታ ዓላማ ሕይወት ገርካ ካብ ምርኣይ ምቑራጽ።

ኣብ ተፈጥሮ እንተ ረኣና ሰብ ብነፍስን ብሥጋን ዝቐመ እዩ። ምስ ኣምላኽ ክነብር እምበር ካብኡ ክንፍለ ኣይተፈጠርናን ስለዚ ኣምላኽ ዕለት ዕለት ካብ ፍጡራትን ንኣይ ይጥግመንን ወጺእና ኣብኡ ክንምለስ ይደልየና። ኣብ ወንጌል ማርቆስ ከም እንረኽቦ መጀመርያ መኽፈቲ ስብከት ኢየሱስ ተነስሑ ኣብ ኣምላኽ ተመለሱ እመኑ ዝብል እዩ። እምነት ብግብሪ ክትግለጽ ኣልኣ፥ ምኽንያቱ ሰብ ብነፍስን ብሥጋን ዝቐመ እዩ ስለዚ ብግዙፍ ብግዳማዊ ነገር ክግለጽ ይግባእ። ነፍስን ሥጋን ኣብ ነነድሕደን ይተሓጋገዛ እዚ ማለት ኸኣ እምነትን ፍቕርን ኣብ ዝርኣ ግብሪ ይመርሑና፥ ግዙፋዊ ግብሪ እምነትን ፍቕርን ከም እነዕቢ ይገብሩና።

ኣብ ቅዱስ መጽሐፍን ኣብ ባህሊ ቤተ ክርስቲያንን ጳውሎስ ካብ ዝኾነ ንነፍስና ምግታእ ወይ ምዕቃብ ጥቅሚ ዘለዎ ኮይኑ ኣብ ንስሓ ከም ዝመርሓና ይንገር። ብርግጽ ካልእ እውን ኣለዉ ንኣብነት መዓልታዊ ተጋድሎን ንስቓይ ብትዕግስቲ ምቕባልን። ጳውሎስ ንርእስኻ ምግታእን ፍሉይ ክብሪ ኣልኣም ምኽንያቱ ካብ ነብያትን ኢየሱስን ቅዱሳንን ኣብ ኩሉ ዘመናት እኹል ኣብነት ስለ ዘሎና።

ጳውሎስ ብሉይ ኪዳን፡

ኣብተን ቀዳሞት ገጻት ቅዱስ መጽሐፍ ኣምላኽ ሰብ ክጸውዎ ከም ዝኣዘዘ ነንብብ “ካብ ፍረ እቲ ኣብ ገነት ዘሎ ኣም ኩሉ ብላዕ ካብ ፍረ እታ ጽቡቕን ክፉእን እተፍልጥ ኣም ግና ካብኣ ዝበላዕካሉ መዓልቲ ብርግጽ ክትመውት ኢኻ እሞ ካብኣ ኣይትብላዕ (ዘፍጥ 2: 16~17) ተባሂሉ። ካብዚ ጀሚሩ ኣምላኽ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋን ካብኡ ምእንቲ ከይፍለ ንሰብ ዝሕግዘሉ መገዲ ክህቦ እንከሎ እዚ ኣይትግበሩ እናበለ ካብቲ ክፉእ ክኸልከሉ ይነግሮም ነሩ። ንድለቶምን ስምዒቶምን ጥራሕ ፍን ከይብሉ ብብእዋኑ ይነግሮም ነሩ።

ከም ሕጊ ሙሴ ኣብ ዓመት ሓንቲ መዓልቲ ጥራሕ እያ ክትጽወም ዝእዘዘ ንሳ ኸኣ ዓሥራይ መዓልቲ ናይ ሳብዓይ ወርኒ፥ ኩሉኹም ጸ-ሙ መዓልቲ ሳድገት ኃጢአት እያ. . . . ቅዱስ ኣጼባ ግበሩ ጸ-ሙ ገለ ዕዮ ኸኣ ኣይትግበሩ (ዘሌዋ 16: 29፥ 23: 27,32፥ ዘኩል 29: 7) ይብል። ብሓፈሻ ኣብ ብሉይ ኪዳን ዓበይቲ ጥፍኣታት ወይ ዕንወታት ክወርድ እንከሎ ጳውሎስ ክእወጅ ዝነግር ንረክብ (ዘመሳፍ 20: 26፥ 1ሳሙ 7: 6፥ 14: 24፥ 2ሳሙ 12: 16፥ 1ዘነገ 21: 12 ዕዝ 8: 21 ኢዮኤል 1: 14፥ 2: 15)። ኣምላኽ ገጹ ክመልስ ምሕረት ክወርድ ምስ ተደልየ ናይ ጣዕሳ ምልክት ጳውሎስ ይእወጅ ነሩ። እዚ ኸኣ ካብ ምግቢ ብምሕራም፥ ሓሙኽስቲ ብምንገስን፥ ኣብ ምድሪ ብምድቃስ. . . . ነብያት ጳውሎስ ካብ ቅድሚ ኣምላኽ ቅቡል ዝኾነሉ ደጋጊሞም ሰቢኹም።

ጸም እምብአር ዝርአን ናይ ብሓቂ ንሱን ዘልኦ ክኸውን ይግብኦ (ኢሳ 58:1-6፥ ኤር 14:12፥ ዘካር 7:5)። ኣብ ኢሳ 58:6-7 እቲ ኣነ ዝፈትዎ ጸምሲ እዚ ዝሰዕብ እዩ ንማእሰር እኮይ ምፍታሕ ነርዑት ባርነት ምዝላቕ ንጥዑዓት ምውፃእ ሓራ ኣርዑት ባርነት ዘበሉ ኹሉ ምስባር፥ እንጌራኹም ንጥሙይ ምምቃል ዕሩቕ እንተ ረኣኹም ምኽዳን ንዘመድኩም ካብ ምሕጋዝ ዘይምህባእ እዩ፥ እናበለ ሓቀኛ ትርጉም ጸም ይነግር።

ኣብ ዳሕረዎት ዘመናት ብሉይ ኪዳን ብዙሕ ጸም ይዘውተር ከም ዝነበረ ንርኢ። ኣብ መጽሓፍ ነህምያ 1:4 ነህምያ ዕንወት ኢየሩሳሌም ምስ ሰምዐ ሓደሎ መዓልቲ ኃዚነ እናበኹኹ ተቐመጥኩ፥ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ሰማይ ድማ እጸውምን እጽልን ነበርኩ ዝብል ነንብብ ኣምላኽ ነቲ ዕንወት ክቕንጥጠሎም ንኢየሩሳሌም ከድሕና ጸም ከም ቀንዲ መጋበሪ ገሩ ይጽሊ። ኣብ መጽሓፍ ኣስተር 4:3 ካብ ኣርጤክስስ ንጉሥ ኩሎም ኣይሁድ ክቕተሉ ተእዛዝ ምስ ወጸ ኣብ ኣይሁድ ብርቱዕ ኃዘንን ጸምን ብኸያትን ዋይዋይታን ኮነ፥ ብዙኃት ወጮ ተኸዲኖምን ሓሙኹሽቲ ነስኒሶምን ተቐሚጦም ነበሩ ዝብል ነንብብ እዚ ኸኣ ኣምላኽ ብምሕረቱ ክረድኦም ካብቲ ኣብ ቅድሚኦም ኣንጠልጢሉ ዘሎ ክድሕኖም ንኣምላኽ ብጸምን ብጸሎትን ለሚኖሞ። ኣብ መጽሓፍ ዳንኤል 9:3 ማቕ ተኸዲነን ኣብ ሓሙኹሽቲ ደቂሰን እናጸምኩ ኣብ ቅድሚ እግዚአብሔር ኣምላኽይ እልምንን እምህለልን ነበርኩ ይብል። ነቲ ዝወርድ ምዓት ህዝቡ ክቕንጥጥ እቲ ዝበለጸ ኣብ ቅድሚ ኣምላኽ ምሕረት ዘምጽእ ጸም ከም ዝኾነ ይገልጽ። እግዚአብሔር ነቶም ኣብኡ ክምለሱ ዝደልዩ መገዲ ክሕብሮም እንከሎ እምብአርሲ ሕጂውን ብጸምን ብብኸያትን ብቑዝማን ብምሉእ ልብኹም ናባይ ተመለሱ ክዳንኩም ዘይኮነስ ልብኹም ደኣ ቕደዱ ይብል (ኢዩኤል 2:12)።

ጸም ኣብ ሓዲስ ኪዳን:

ኣብ ሓዲስ ኪዳን ሃና ነቢት ካብ ቤተ መቐደስ ከይወጸት ብጸምን ብጸሎትን ለይትን መዓልትን ንኣምላኽ ተገልግል ከም ዝነበረት ሉቃስ ወንጌላዊ ኣብ 2:37 ይነግረና። ፈሪሳውያን ከምኡ ዮሐንስ መጥመቕ ይጸሙ ከም ዝነበሩ ንርኢ (ማቴ 9:14፥ ማር 2:18፥ ሉቃ 5:33፥ 18:12)። ኢየሱስ ቅድሚ ስብከቱ ምጅማር ከምቲ ሙሴ ቅድሚ ተእዛዛት ኣምላኽ ዝገበሮ (ዘፀ 34:28) ብጸም ኣብ በረኻ ጀሚርዎ (ማቴ 4:2)። ከም ኩሎም ነብያት ከም ፈሪሳውያን ዘይኮነ ናይ ብሓቂ ጸም ክጸሙ ነጊሩ (ማቴ 6:16)። ሓዋርያት ኢየሱስ ኣብዚ ዓለም ምስኦም እንከሎ ኣይጸሙን ነዚ ምስ ሓተትዎ መርዓዊ ምስኦም እንከሎ ዓዕሩኽ ኣይጸሙን እዮም ካብኦም ምስ ተወስደ ግን ክጸም እዮም ኢልዎም (ማቴ 9:14፥ ማር 2:18፥ ሉቃ 5:33)። ኢየሱስ ከመይ ዝበለ ጸም ክንጸውም ከም ዘሎና፥ ንኣጋንንቲ ክነውጽእን ክንጽሊ ከሎና ክንገብር ዘሎና ክነግረና እንከሎ ፡ክትጸውም ከሎኻ ከም ዝጸምካ ነቲ ብሥወር ዘሎ ኣቦኻ ደኣ እምበር ንሱብ ምእንቲ ኸይተርኢ ርእስኻ ቅባእ ገጽካውን ተሓጸብ እቲ ብኅቡእ ዚርኢ ኣቦኻ ድማ ብግልጺ ኪፈድየካ እዩ (ማቴ 6:17-18) ይብል።

ጸም ኣብ ዓበይቲ ናይ እምነት ነገራት ቀንዲ ሓጋዚና ከም ዝኾነ ክገልጽ እንከሎ ሓዋርያት ነቲ ዓባስ ጋኔን ዝሓዞ ምሕዋዩ ምስ ሰኣኑ እዚ ኸምዚ ዝበለ ዓይነት ብጸሎትን ብጸምን እንተ ዘይኮይኑ ኣይወጽእን እዩ ኢልዎም (ማር 9:29)። ጸምን ጸሎትን ክልተ ዘይፈላለዩ መጋበሪ ካብ ዝኾነ ኃጢአትን ናይ ሰይጣን ነገራትን ነጻ ዝገብራና እየን። ቤተ ክርስቲያን ኣብዚ መሰረት ገራ ጸም ክጸውም ትእዝዘና።

ሓዋርያት ዓበይቲ ውሳኔታት ቅድሚ ምግባርም ይጸሙ ከም ዝነበሩ ኣብ ግ.ሓ. 13:2፥ 14:22-23 2ቆሮ 6:5 ሓ/ት/ክ 1434-2043) ንረኽቡ። ኣብ ኣንጾክያ ዝነበረት ቤተ ክርስቲያን ብጸሎትን ጸምን ንኣምላኽ ትልምን ከም ዝነበረት እሞ ንባርናባስን ሳውልን ኣብቲ ኣምላኽ ዝመረጸም ከገልግሉ ብጸምን ጸሎትን ይገብርዎ ከም ዝነበሩ ንርኢ። ቀዳሞት ክርስቲያን ካብ

አምላክ መምርሕን ሓገዝን ክደልዩ ከለዉ ይጸሙን ይጽልዩን ከም ዝነበሩ ግ.ሓ. ደጋጊሙ ይነግረና። ንኣብነት ንባርናባስን ሳውልን ኣብ ቀዳማይ ዑደቶም ቅድሚ ምኻዶም ብጸምን ጸሎትን ኣሰንዮሞም (ግ.ሓ. 13:3)። ባርናባስን ሳውልን ኣብ ኩለን ዝደድወን ኣብ ነፍስወከፍ ቤተ ክርስትያን መራሕቲ ምስ ሸሙሎም ድማ ብጸምን ብጸሎትን ናብቲ ዝኣመንዎ ጎይታ ኣማዕቁብዎም (ግ.ሓ. 14:23)። ኣብ ቀዳሞት ክርስትያን ጸም ቀንዲ መንፈሳዊ ኃይሊ ከምዝነበረ ኣብ ሕይወት እታ ቤተ ክርስትያን ይርእ ነሩ።

ጸም ማዕረ ማዕረ ጸሎት ኣብ ኩሉ ዘድሊ ነገራት ከዘውትርዎ ንርኢ፣ ኣብ ብርቱዕ ጸሎት ከለዉ፣ ኣብ ንስሓ፣ ኣምልኸን ካብ ኣምላክ ሓገዝን መምርሕን ክደልዩ ከለዉ ይጸሙ ነርም። ኣብ ኩሉ ጥቕሚ ጸም ይርእ፣ ልዕሊ ኹሉ ምስ ኣምላክ ዘሎ ርክብ ደልዲሉ ይርእ ነሩ።

ኣብ ክልቲኡ ኪዳናት ክንርእዮ ከሎና እምብኣር ዝተፈላለዩ ጥቕሚ ጸምን ምስ ኣምላክ ዘሎና ርክብ እውን ዓቢ ውጽኢት ከምዝህልዎ ዝገብር ከም ዝኾነ ንርኢ።

- ጸም ትሕትና ከም እንለብስ ገሩ ኣብ ኣምላክ ጥራሕ ከም እንኣምን ይገብረና። ክንጠሚ ከሎና ኃይልና ክደኽመና እንከሎ ዘዘኻክረና ብባዕልና ሓንቲ ኃይሊ ከም ዘይብልና ድኹማት ከም ዝኾና ኣብ ጎይታ ክንጽጋዕ ከም ዘሎና የዘኻክረና።
- ጸም ዝያዳ ኣትኩሮ ኣብ ጸሎት ከም እንገብር ይገብረና። ኣብ ዝብላዕ ጥራሕ ጊዜ ክነሕልፍ ከምዘይብልና ይሕብረና።
- ጸም ቀጻሊ መዘኻኸሪ እዩ፣ ቀጺልና ኣብ ዕለታዊ ሕይወትና ተጋድሎ ወይ መስዋዕቲ ካብ ምብላዕ ምስታይ ክንገብር እንከሎና ብምሉእ ርእስና ቀጺልና ኣብኡ ንስውዕ ኣሎና ማለት እዩ።
- ጸም ንርእስና ክንመልኽ ወይ ስሩዓት ከም እንኸውን ይገብረና። ካብ መግቢ ንርእስና ክንግግት እንከሎና ካብ ኃጢአት ንርእስና ክንግግት ሓገዝ ይኾነና። ንርእስና ንእሽቶይ ተጋድሎ ጸም ክንገብር እንተ መሃርናዮ ንዝግበየን ዝበለጸን መስዋዕቲ ክንገብር ይሕግዘና (ዕብ 5:8፣ 1ጴጥ 4:1-2)።
- ጸም መንፈሳዊ ኣእምራውን ንቕሓት ሂቡ ኣብ ህላዌ ኣምላክን ጥራሕ ከምእንተኩር ገሩ ንናይ እዚ ዓለም ግዙፍ ነገራት ሸለል ከም እንብል ይገብረና። ኣብ መንፈሳዊ ሕይወትና ጥራሕ ዝጠቕመና ከም እነተኩር ይገብረና።
- ጸም ጸሎታዊ ሕይወትን ቀንድን ኣድላይ ከምዝኾነ ይገልጻልና። ቀጺልና እንተ ጸምና ክንመውት ኢና። በዚ ኣምሳል ከኣ ንኣምላክ እዚ ዘሎ ኩነታት እንተ ቐጸለ ክቐትለና ስለ ዝኾነ ለውጠልና ኢና እንብሎ። ጸም ከእ መንፈሳዊ ሕይወት ቤተ ክርስትያን ክትሕት እንከሎ ኣድላይ እዩ። **እምብኣርሲ ሕጂውን ብጸምን ብብኻያትን ብቕዝማን ብምሉእ ልብኹም ናባይ ተመለሱ ክዳንኩም ዘይኮነስ ልብኹም ደኣ ቕደዱ ይብል (ኢዩኤል 2: 12)።**

ክርስቶስ ኣብ ትምህርቱ ክትጸሙ እንከሎኹም (ማቴ 6:16) ክብለና እንከሎ ጸም ሓደ ካብቲ ክንገብሮ ዝግብኣና ከም ዝኾነ ንርኢ። ቤተ ክርስትያን ኣብዚ መሰረት ገራ ቡብእዋኑን ኣድላይነቱን ክንጸውም ትእዘዘና። ኣብዚ እዋን ጸም ፵ ክንጸውም ንጅምር ኣሎና ቀንዲ ዓላምኡ ንብዓለ ትንሳኤ ንምቕርራብ ክሕግዘና ንማለት እዩ። ኣብ ቅዱስ መጽሓፍ ጸም ዝውቱር ከም ዝነበረ። ብጸምን ጸሎትን ንብዓልትንሳኤ ክንሰናዶ ከም ዝግብኣና ታሪኽ ክርስትናና ይነግረና። ጎ.ኢ.ክ. ኣብ

ምድረበዳ ንኣርብዓ መዓልትን ለይትን ጸይሙ። ሙሴ ኣብ ደብረ ሲና ንኣርብዓ መዓልቲ ጸይሙ። ቤተክርስቲያን ጸም ትእውጅ። ቅዱሳን ኩሎም ጸም ከም ዘዘውተሩ ንርኢ። ነዚ መሰረት ገርና ነዚ ዓመት ጸምና ንኣትዎ ኣሎና። ቅዱስ እዋን ምስ ኣምላኽናን ሓውናን ሓፍትናን ክንዕረቕ ዝሕግዘና ግዜ።

ጸም ፵

ጎ.ኢ.ክ ኣብ ገዳም ቆሮንጦስ 74 መዓልትን ለይትን ዝጸሞ የመልክት። ኣብ ስርዓትና 55 መዓልቲ ኢና እንጸውም እዚ ዝኾነሉ ምኽንያት ከኣ ቤተ ክርስቲያን ንጥቕምና ኢላ ዝወሰኸቶ እዩ።

ናይ ዓቢይ ጸም እቶም ሠለስተ ክፍልታት

1. ሙሴኒ፡ ቀዳማይ ክፋል ሙሴኒ ተባሂሉ ዝጽዋዕ ኮይኑ ከም ምሳሌ ጌሩ ዝወሰዶ ንሙሴ እዩ። ሙሴ ነተን ዓሠርተ ትእዛዛት ኦሪት ካብ እግዚአብሔር ኣብ ደብረ ሲና ቅድሚ ምቕባሉ ከም ዝጸመ፡ ንሕናውን ብናቱ ምሳሌ ናይ ጎይታ ኣርብዓ መዓልቲ ንምጻም ከም ናይ ቅዱስ ያሬድ ኣጸዋውዓ “ሙሴኒ” ኢልና ንጸወም። ኣብ ዳሕረዋይ ዘመን ኣብ (610-641)ስለዝተወሰኹ ደኣ እምበር ናይ ዘወረደ መሠረቱ ሙሴኒ እዩ። እቲ ሰንበት ሙሴኒ እምበር ሕርቃል ዝዝክር ከም ዘይኮነ ናይ እቲ ዕለት ንባባትን ምስባክን ይገልጽ እዩ።

2. ጸም ኢየሱስ፡ እዚ ጸም ጎይታናን መድኃኒናን ኢየሱስ ክርስቶስ ዝጸሞ 40 መዓልታት ዝሓዘ እዩ። ካብ ካልኣይቲ ሰንበት ቅድስት ጽባሕ ዘላ ሰኑይ ክሳዕ ቅድሚ ሆሳዕና ዘላ ዓርቢ ዝጸንሕ እዩ።

3. ሰሙነ ሕማማት፡ ካብ ዋዜማ ሆሳዕና ክሳብ ትንሣኤ ዋዜማ ዝጸወም እዩ። ናይ ጎይታ እተን 40 መዓልታት ዓርቢ ምስ ወድኣ ካብ ቀዳም ድሮ ሆሳዕና ክሳብ ቀዳም ስዑር ዘለዋ ሸሞንተ መዓልታት ሰሙነ ሕማማት ዝብል መጻውዒ ዝተዋህበን እየን።

ጎይታ ዝጸመ 40 መዓልታት ክኸውን ከሎ ኣብ መጀመርታ ሸውዓተ መዓልቲ ናይ መዳለዊ ጸም፡ ኣብ መወዳእታ ዝርከቡ 8 ናይ ሕማማት መዓልታት ተደሚረን ንዓቢይ ጸም ናብ 55 መዓልታት ልዕል ከም ዝብል ጌርዎ ይርከብ።

ናይ እቲ ጸም መጀመሪ ዘሎ ሰሙን ጸመ ሕርቃል ዝብል መጻውዒ ዝተዋህባን ናይ ዓቢይ ጸም መወዳእታ ዘላ ሰሙነ ሕማማትን ከም መወሰኽታ ከም ዝኣተዋ ውን ናይ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ ይገልጽ።

ሕርቃል

ሕርቃል ኣብ መበል 614 ዓ.ም ናይ ቢዛንታይን ንጉሥ ዝነበረ ካቶሊካዊ መራሒ እዩ።

ንጉሥ ሕርቃል ኣብ መሪሕነት ኣብ ዝነበረሉ ዘመን ናይ ፋርስ ሠራዊት ንኢየሩሳሌም ወሪሮም ነቲ ኣብ ዘመን ንጉሥ ቆስጦንጢኖስ ብሠናይ ድሌትን መንፈሳዊ ቅንኣትን ቅድስት እሌኒ ንዘመናት ካብ ተቐቢሩሉ ዝነበረ ናይ ጓሓፍ ስፍራ ንናይ ጎይታናን መድኃኒናን ኢየሱስ ክርስቶስ መስቀል ኣድካሚ ብዝኾነ ኃይሊ ድሕሪ ሸውዓተ ወርሒ ዝወሰደ ናይ ኩዕታ ግዜ ተረኺቡ ብዓቢ ክብሪ ኣብቲ ዝተሰቐለሉ ስፍራ ከም ዝኸውን ጌራቶ ስለ ዝነበረት ነዚ ክቡር መስቀል መምለክያን ጣዖት ዝኾኑ ፋርስ ንክርስቲያን ከቕጥዑ ስለዝደለዩ ናብታ ቅድስቲ ከተማ ኢየሩሳሌም ዘሚቶም መስቀለ ክርስቶስ ማሪኾም ናብ ዓዶም ከም ዝኸይድ ገበርዎ።

አብዚ ዘመን ዝነበሩ ክርስቲያን ብኅብረት ኮይኖም ናብቲ ኣብቲ ዘመን ክርስቲያን ንጉሥ ዝነበረ ሕርቃል ኣውያቶም ከስምዑ ጀመሩ። ናቡኡ መልእክተኛታት ሰዲዶም “ንስኻ ክርስቲያን ኢኻ ኣብ ዘመንካ ናይ ጎይታናን መድኃኒናን ኢየሱስ ክርስቶስ መስቀል ኣብ ኢድ ባዕዳውያን ክወድቕ ጽቡቕ ኣይኮነን። ከም ንጉሥ ቆስጦንጢኖስ ኩነልና፣ ስለዚ ተዋጊእካ ምለሶ በልዎ።” ንጉሥ ሕርቃል ቅዱሳት መጻሕፍቲ ሕግታትን ወሳኔታት ሕዋርያትን ይፈልጥ ስለ ዝነበረ ከምዚ ኢሉ መለሰሎም “ቅዱሳን ሕዋርያት ሰብ ዝቐተለ ሙሉእ ዕድሚኡ ይጹም። ክብሉ ዝሓገግዎ ስለዝፈራሕኩ ሙሉእ ዕድመይ ዝጸሞ ጸምውን ከይከብደን ስለዝሰጋእኩ እምበር ነዚ ክገብር ሕጉስ እየ” ኢሉ መለሰሎም።

ኣብቲ ዘመን ዝነበሩ ቅዱሳን ክርስቲያን ንኣብሃህልኡ ከምዚ ኢሎም መለሰሉ “ናይ ሓደ ሰብ ዕድመ ሰብዓ እንተ በዝሐ ድማ ሰማንያ እዩ። ስለዚ ነዚ ንሕና ተማቂልና ክንጸሞ ኢና” በልዎ። ብተወሳኺውን ኣብ ዝኸደ ኣምላኽ ዓወት ምእንቲ ክህቦ ኣብ መላእ ዓለም ዘለዉ ክርስቲያን ናይ ሰሙን ጸም ክጸሙ ኣወጁ። ድሕሪ ናይ ሰሙን ጸም ንጉሥ ሕርቃል ናብ ፋርስ ዘሚቱ መስቀል ክርስቶስ ካብ ኢዶም መንዚዑ ናብ ኢየሩሳሌም ከም ዝምለስ ገበረ። መዘከርታ ምእንቲ ክኸውን ድማ ነዚ ናይ ሰሙን ጸም ኣብ ቀኖና የኢቲዮም ከም ዝጽወም ገበርዎ።

እዚ ጸም ናይ ዓቢይ ጸም ከም መጀመሪ ኮይኑ ከም ዝጽወም ዝተገብረሉ ምክንያት እንታይ እዩ?

V ዕላሙኡ ንናይ ጎይታ መስቀል ንምምላስ ስለ ዝነበረ ምስ ናይ ጎይታ ጸም ክጽወም ዝተመርጸ ኮይኑ ስለ ዝተረኸበ

V ብኣጋንንቲ ዝተመሰሉ ሠራዊት ፋርስ ብኃይሊ ናይ ሓደ ሰሙን ጸም ተባሪኹ ዝኸደ ንጉሥ ጸላእቱ ዝሰዓረሉ ስለ ዝነበረ። ናይቲ ዓቢይ ናይ ውግእ ጸም ቅድሚ ምእታውና ንርእስና ብጸም ኣዳሊና ንምእታው ተባሂሉ ምስ ጸም ኣርብዓ ከም ዝጽወም ተጌሩ።

V እቲ ዝተጸመሉ ዘመን ምስ ናይ ጎይታ ጸም ዝቀራረብ ስለ ዝነበረ ናብቲ ዝቐረብ እንተ ተሓዊሱ መዘከርቱ ክሰማማዕ ይኸእል እዩ ካብ ምባል

V ንዘመናት ተሰዊሩ ዝነበረ መስቀለ ክርስቶስ ዝተረኸበሉ ወርሒ መጋቢት ኣብ ጸመ ኣርብዓ ስለ ዝኾነ፣ ሕጂ ውን እንደገና ተማሪኹ ዝተመልሰሉ ምስቲ ጥንተ ታሪኹ እንተ ተጸንበረ ይምረጽ ካብ ምባል ምስ ጸመ ኣርብዓ ከም ዝጽወም ተጌሩ።

ብዙሓት ሰባት ብግጉይ ዝኾነ መረዳእታ ንንጉሥ እትጽወም ጸም ኢሎም ይትርጉምዎ እዮም። እንተ ኾነ ግን ካብቲ ኣብሃህልኡም ንላዕሊ ምሥጢር ዝሓዘ ከም ዝኾነ ክንገልጸሎም ይፈቱ። ምክንያቱ ዕላማ ናይቲ ጸም ዓወት ንዝተረኸበሉ ጸም ምጻም ናይ ቤተክርስቲያን ልማድ ስለ ዝኾነ፣ ከም ዝኾነ ናይቲ ታሪኽ ትርጉም ክርድእዎ ይግባእ። ርግጽ እዩ ሕርቃል በዓል ውዕለታ ስለ ዝኾነ ንዝኸደ ኢና ግን ምእንትኡ ኢልና ኣይንጸሞን ኢና። ምእንቲ ንጉሥ ምጻም መንፈሳዊ ግቡእና እኳ እንተ ኾነ ንዘይኮነ ነገር ትርጉሙ ከም ዝስሕት ምግባር ግን ቅኑዕ ኣይኮነን።

ትርጉም ጸምን ጥቕሙን

ኣብ ግዜ ጸም ኣብ ትምህርቲ ወንጌልን ኣብ ባህልን ስርዓትን ክርስትናና ተሞርኩስና ስለስተ ነገራት ብፍሉይ እንዝከርም ኣለዉና ጸሎት፣ ምጽዋት፣ ጸም። እዚ ኸኣ ንብዓለ ፋሲካ ብዝያዳ ንምቅርራብ እዩ። ነዚ መሰረት ገርና ትርጉምን ጥቕምን ጸም ክነስተንትን ንኸእል። እዚ ንኹልና ኣመንቲ ዝምልከት እዩ ስለዚ ነፍስወክፍና ነፍትና መደብ ጸም ክንገብር ኣሎና። ኣብ ገዛና ኣብ

ቁምስናና ኣብ ዓድና ኣብ ሰበኻና ኣብኩሉ ጸም ንኣውጅ ምሕረት ኣምላኽ ክንረክብ። ዓለምና ኣብ በብዓይነቱ ቐልውላው ኣብ ዘላትሉ እዋን ጸምና ፍሉይ ትርጉምን ተስፋን ኣልኦ።

ጽሎት

- ንጋሆ ንጋሆ ቅዳሴ ምስማዕ፤ እንተዘይተኻእለ ፍሉይ ጽሎት ምግባር።
- ፍሉይ ጊዜ ኣስተንትኖን ሓሳብ ጸሎትን ምምዳብ
- ዕለታዊ ንባብ ወይ መጽናዕቲ ቅዱስ መጽሓፍ ምግባር።
- ኣብ ሓበራዊ ነገራት ንመንፈሳውነት ኣብ ዝሕግዙ ነገራት ምስታፍ።

ጸም

- ካብ ኩሉ እትፍትዎ ነገራት ብፍላይ መግቢ/ጥልላት ምኽልካል
- ካብ ኩሉ ወልፊ ደው ምባል ብኡ ኣቢልካ ምቁራጹን ምሕዳጉን።
- ንነፍስኻ ምቕጻዕ ማለት ንሕማቕ ባህርያትካ ክትቐይር ምቅላስ ፤ ስምዒትካ መሊኽካ ምኽኣል።
- ንኽብሪ ኣምላኽ ኢልካ ተጋድሎ ምግባር ንኣብነት ኣብ መዓልቲ ሓደ ጊዜ ምብላዕ፥ ተለቭኻን ዘይ ምርኣይ፥ ፈይስቡክ ዘይምኽፋት፥ ዘይምሕማይ፥ ንባብ ምብዛሕ፥ ንዝሃረቡኻ ሰሚዕካ ምኽኣል. . . . . ።

ምጽዋት

- ንጽጉማት ምሕጋዝ፡- ብመንፈሳውን ስጋውን ነገራት ክትሕግዝ ስንድው ምዃን።
- ፍቕሪ ብዝያዳ ምትግባር። ምስ ኩሉ ዕርቂ ምግባር።
- ሕይወትካ፡ ጊዜኻ፡ ሃብትኻ ሓይልኻ ትምህርትኻ ብዝያዳ ንድሕነት ኣገልግሎት ካልኣት ምውዓሉ። ንጥቕሚ ካኣት ኣለሊኻ ምኽኣል።
- ምስ መባእስትኻ ምትዕራቕ፥ ምሕረት ምዝውታር፥ ንዝጸልኡኻ ጸሎት ምግባር።

ኣስተንትኖ ጸም

ጸም ነቲ ጎ.ኢ.ክ ኣብ በረኻ ዘሕለፎ 40 መዓልትን ለይትን የዘኻኸረና። እዚ ኸኣ ቅድሚ ስብከት ምጅማሩ ገርዖ። ኣብ ማቴ 4፡12 ኢየሱስ ብመንፈስ ተመሪሖ ኣብ በረኻ ወጸ ኣብኡ ከኣ ብሰይጣን ተፈተነ ኣርብዓ መዓልትን ለይትን ድሕሪ ጸይሙ ጠመየ ዝብል ነንብብ። ሙሴ ቕድሚ 10 ትእዛዛት ምቅባሉ ጸይሙ።(ዘጽ 34፡28) ኤልያስ ቅድሚ ንእግዚአብሔር ኣብ እምባ ኮረብ ምርካቡ ጸይሙ (1ዘነገ 19፡8) ኢየሱስ ብጸሎትን ጸምን ንርእሱ ኩሉ ጊዜ የሰናዱ ኔሩ።

ኣብ ሕይወትና ካብ ጽቡቕ ብምኽልካልና እንታይ ጥቕሚ ንረክብ ብምባል ክንግረም ንኸእል ንኸውን። ኣብ ቅዱስ መጽሓፍን ትውፊትን ጸም ካብ ኃጢአት ክንክልከል ጥቕሚ ከምዘልኦ ንርኢ። ኩሉ ባህሊ ቤተክርስቲያን ጸም ካብ ኩሉ ምኽንያት ሓጢአት ክንድሕን ከም ዝሕግዘና ይነግረና። ታሪኽ ድሕነት ኩሉ ምስ ጸም ዝተተሓሓዘ እዩ። ኣብተን ቀዳሞት ገጸት ቅዱስ መጽሓፍ ኣምላኽ ሰብ ክጸውም ከም ዝኣዘዘ ነንብብ “ካብ ፍረ እቲ ኣብ ገነት ዘሎ ኣም ኩሉ ብላዕ ካብ ፍረ እታ ጽቡቕን ክፉእን እተፍልጥ ኣም ግና ካብኣ ዝበላዕካሉ መዓልቲ ብርግጽ ክትመውት ኢኻ እም

ካብኣ ኣይትብላዕ (ዘፍጥ 2:16~17)። ቅዱስ ባስልዮስ ጸም ኣብ ገነት ተጀሚሩ ይብል። ኣብኡ ንኣዳም ቀዳማይ ትእዛዝ ተዋሂብዎ። ኣይትብላዕ ዝብል ቃል ጸምን ምኽልካልን የስምዕ። ኩልና ብሰንኪ ሓጢአት ኣዳም ዝተበከልና ኢና ጸም ኣብ ዝዓሎናሉ ግዜ ይሕድሰና። **ዕዝራ ንህዝቢ እስራኤል ካብ ስደት ባቢሎን ንምድረ ተስፋ ቅድሚ ምብጋሶም ኣብ ቅድሚ እግዚአብሔር ሞጎስ ምእንቲ ክረኽቡ ክጸሙ ኣዚዙ።** እግዚአብሔር ጸሎቶምን ጸሞምን ተቐቢሉ ፍቅሩን ሓለዋኡን ኣረጋጊጽሎም። ብተመሳሳሊ ሰብ ንነጭ ንመጸዎታ ዮናስ ተቐቢሎም ጸም ኣዊጀም፤ መንይፈልጥ እግዚአብሔር ካብ ቅጥዓኡ ይምለስ ይኸውን እሞ ኣይንጠፍእን ንኸውን (ዮናስ 3:9) እግዚአብሔር ንስሓኡም ርእዩ ምሒርዎም።

ኣብ ሓዲስ ኪዳን ኢየሱስ ሓቀኛ ትርጉም ጸም ይነግረና ከምቶም ናይ ፈሪሳውያን ዘይኮነስ ብልቢ ዝጽወም ጸም። ኣብ ማቴ:6:18 ፍቓድ ሰማያዊ ኣቦ ምግባር እቲ ብሕቡእ ዝርኢ ኣቦኻ ድማ ኪፈድየካ እዩ። ኣብ ማቴ 4:4 ሰብ ካብ ኣፍ ኣምላኽ ብዝወጸእ ኩሉ ቃል ዳእምበር ብእንገራ ጥራይ ኣይነብርን እዩ” እቲ ሓቀኛ ጸም ኣብ ምብልዕ ቃል ኣምላኽ ዘተኮረ እዩ ንሱ ኸኣ ፍቓድ ሰማያዊ ኣቦ ምግባር እዩ። (ዩሓ 4:34)

ቀዳሞት ክርስቲያን ጸም የዘውትርዎ ከም ዝነበሩ ግ.ሓ ይነግረና ግ.ሓ 13:3፥14:-22፥ 27:-22 ቆሮ 6:5)። ኣበው ኩሎም ብዛዕባ ሓይሊ ጸም ይዛረቡ ልጓም ሓጢአት ይፈትሓልና ብፍላይ ትምኒት ሓጢአት የጥፍኣልና። ጸም ብኹሎም ቅዱሳን ይዝውተር ከም ዝነበረ ኩሎም ቅዱሳን ከኣ ክግበር ከም ዝምሕጸኑ ነንብብ ቅ. **ጴጥሮስ ክርስቶሎጎስ** ከምዚ ይብል **“ጸም ነፍሲ ናይ ጸሎት እዩ፣ ምሕረት ከኣ ሕይወት ናይ ጸም እዩ ስለዚ እንተጸሊኻ ጸም እንተ ጸምካ ምሕረት ኣርኢ ናትካ ልመና ክስማዕ እንተ ደሊኻ ናይ ካልኣት ልመና ስማዕ እዝንኻ ንካልኣት እንተ ዘይዓጺኻ ንርእሰኻ ናይ እግዚአብሔር ኣእዛን ትኸፍት።**

ኣብ ግዜና ጸም ባህሊ ኮይኑ ዘይመልክው ለቢሱ ይርከብ ኣብ ግዙፍ ነገራት ጥራሕ ዘተኮረ ኮይኑ መንፈሳዊ ትርጉሙ ዝቐየረ ኮይኑ ንረኽቦ። ኮይኑ ግን ጸም ንነፍስን ስጋን ጥቕሚ ዘልኦ እዩ። ብጸም ኣቢልና ንፈጣሪና ንረኽቦ ከምኡ ምስ ሓውና/ሓፍትና ብዝያድ ንቀራረብ።

ብእምነት ዝፍጸም ጸም ኣብ ጸዋማይ ምልኣት ነፍስን ስጋን ረኺቡ ንሓጢአት ወጊዝና ምስ ኣምላኽ ውህደት ንፈጥር። ቅ.ኣጎስጢኖስ ብሕይወቱ ዝረኣዩ ከምዚ ይብል **“ኣብ ውሽጠይ እገዳ ክገብር እዩ እዚ ኸኣ ንሱ ክምሕረኒ ምእንቲ እዩ ኣብ ቅድሚ ዓይኑ ሞጎስ ምእንቲ ክረክብን ኣነ ሓጎስን ደስታን ምእንቲ ኪመልእ”** ይብል። ካብ መግቢ ምኽልካል ንውሽጣዊ ኩነታትና ንክርስቶስ ከም ዝሰምዕን በቲ ድሕነት ዝህብ ቃሉ ክምዝምገብ ይገብር። ብጸሎትን ጸምን ንኣምላኽ ኣባና ክዓዩ ነቲ ውሽጣዊ መንፈሳዊ ጥመትና የርውየልና።

ጸም ዓይንና ከም ዝኸፈት ዝገብር ኩነታት ይፈጥረልና በዚ ኸኣ ኩነታት ኣሕዋትና ከምንርዳእ ይገብረና። 1ዮሓንስ 3:17 **“ ግናኺ ዝኾነ ይኹን ጥሪት እዛ ዓለም እዚኣ ዘለዎ እሞ ሓዉ ተሸጊሩ እናረኣዩ እንተ ዘይደንገጸሉ ክመይ ኢሉ ደኣ ንኣምላኽ ኣፍቅር እዩ ኺብል ይኽእል”።**

ብምሉእ ነጻነት እንኣትዎ ጸም ከምቲ መንፈስ ሕያዋይ ሳምራዊ ከምንፈጥሪ ይገብረና ተደፊእና ንዝሳቐ ሓውና ከምንሕግዝ ይገብረና። መንፈስ ጸም ኣብ ሓገዝና ንዝምርኮሱ ኣሕዋትናን ኣሓትናን ከም ጓኖት ዘይኮኑስ ከም ኣካልና ከም ንርእዮም ይገብረና። መንፈስ ቀዳሞት ክርስቲያን ለቢስና ሓባራዊ ሕይወት ክነዕቢ ኣብ ጸሎት ጸም ምጽዋት ከምንወፍር ይገብረና።

አብዚ ቅዱስ እዋን ጾም ውሽጥና ሓዲስና አብ ምሕረት አምላኽ አሚና ንጀምሮ ንስሓ ንእቶ።
አምላኽ ካባና ርሑቕ አይኮነን ንሕና ኢና አቢና ዘሎና እሞ ሎሚ አብኡ ክንምለስ ግዜ ተዋሂቡና
አሎ ንጠቐመሉ። ቤተክርስቲያና አብ መኣዲ ንስሓ ኣቲና ዕርቂ ክንፈጥር ትምሕጻነና ኣላ።

አባ ንጉሰ ፍስሓ